

מחלקת המעשים הטובים

פרופ' ויקטוריה בוך, שנפטרה השבוע בירושלים ממחלה קשה, היתה מדענית מבריקה במכון לכימיה באוניברסיטה העברית, שסירבה להסתפק במחקריה ונרתמה למאבק לשלום ■ היא עמדה במחסומים בניסיון לגשר בין החיילים לפלסטינים, הובילה במכוניתה ילדים ממחנות הפליטים לטיפול רפואי בישראל, והקימה את אתר האינטרנט 'מגזין הכיבוש', שהרתיח אנשי ימין, שניסו לחדור אליו כדי להפילו ■ תחנות ויקטוריה

■ אשר קשר

יש לי דודה קשישה בליטא, שבמהלך חייה חיה תחת ארץ בעה מטטרים וראתה הכל. היא מעיין של חוכמה. פעם שאלתי אותה: למה הרוסים הכריזו מלחמה על צ'צ'ניה? הם ויתרו על רפובליקת עשירות יותר: אוקראינה, גרוזיה. אז מה היה כל כך חשוב בצ'צ'ניה? התשובה הרגילה שתקבלו מאז רחיי ברמה'מ לשעבר היא 'החשיבות האסטרטגית' של הרי הקווקז. אך לא מודרנית. היא אמרה 'ויטוצ'קה, הלא קראת את טולסטוי. מלחמה בצ'צ'נים היא מסורת רוסית ארוכת ימים'. לאחרונה, ומי סיבות דומות, מדינתי ישראל בחרה לוותר על הודמנות היסטורית לשלום עם הפלסטינים".

"אז כל זה בשביל מה?" תמוהה בהמשך המאמר הזה, שכתבה לפי ניי שלוש שנים, ויקטוריה בוך, פרופסור לכימיה באוניברסיטה העברית ופעילת שלום עיקשת ונערצת, שנפטרה בתחילת השבוע לאחר מאבק קשה במחלת הסרטן. בוך בחרה להילחם במסורת המי לחמה הקשה בין הישראלים לפלסטינים, ולא לקבל אותה כמוכנת מאליה.

"היא היתה גדולה מהחיים", הספיד אותה השבוע העיתונאי גדי עזן ספירו, "שילוב נדיר של מצוינות אקדמית עם מחויבות לזכויות אדם. היא השאירה מאחוריה שובל של מעשים טובים, שעוד ידובר ויסופר בהם. היא ייסדה את 'מגזין הכיבוש', אחד מאתרי האינטרנט החשובים ביותר במאבק להבראה דמוקרטית, צודקת, שווה חרת שלום ושוויון. היא מותירה אחריה הרבה אנשים עצובים מש' ני עברי חומת האפריטהייד. היא היתה גשר של הבנה, חברות וירידות, במקום שבו בנו חומות איבה ואהנות".

גזיר נייר קטן וארעי, המודבק על דלת הזכוכית ככניסה לבניין שבו גרה בוך בבית הכרם ונושא את שמה, מכוון את המבקרים הרי

בים המגיעים לנחם את קרובי המשפחה היחידים של בוך החיים בירושלים: אחותה, הפרופסור לכימיה נינה מיוורק, ובתה, רסי אל' בר. שתיהן סירבו לשתף פעולה בכתיבת הכתבה, בנימוק כי פרופ' בוך המנוחה היתה אדם פרטי.

"לא רוצה לחיות בפחד"

ויקטוריה בוך נולדה בפולין ב'1954. משפחתה נותרה שם גם לאחר השואה, שבה נרצחו סבתה ודודתה במחנה ההשמדה טרבלין נקה. ב'1968, בעקבות גל האנטישמיות בפולין לאחר מלחמת ששת הימים, שעלה להוריה במשרותיהם האקדמיות, היא עלתה לישראל. "היא היתה עילוי", אומר עליה עמיתה, פרופ' רועי בר, מנהל מכון פריץ האבר לכימיה באוניברסיטה העברית, "היא הח' לה ללמוד לתואר הראשון שלה בכימיה עוד לפני שהתגייסה לצ' בא".

לאחר סיום התואר הראשון התגייסה ושימשה קצינת קישור. אחרי השחרור היא המשיכה לתואר שני ושלישי אצל הפרופסור בני גרבר באוניברסיטה העברית. את הפוסט דוקטורט עשתה בוך באוניברסיטת הרווארד בתחילת שנות ה'80 יחד עם בעלה דאן, שהכירה בירושלים, הפרופסור רון אלבר. ב'1984 נולדה לשניים הבת רסי, בת 25 כיום, שפרסמה לפני שלוש שנים את הספר 'לש' חק באור המנסרה', ספר המשחק העברי הראשון.

לאחר גידושה מרון אלבר, המלמד כיום בארצות הברית, עברה

המעשים הטובים

ד"ר אילנה גורן
צילום: אלכס קולומבוסקי

"הכרתי אותה קרוב רק כאשר חלטה לפני כשנה וחצי לפני כן חצי. לפני כן הכרתי רק את הכתיבה שלה ומאוד הערכת את הכרתי אותה. החולים התברר לי כי לשתינו משפחות מאומצות ומשפחות מאומצות גורל משותף של חתונה עם המחלה הנוראה הזו".

בן ללמד ולעבוד כשיקנו חזרה לירושלים באמצע שנת 90. "המומחיות שלה היא קרה", מספר פרופ' בר, "המחקרים שלה עוסקים במבנה המולקולרי של הקרה. אנו יודעים מה קורה פיזית לקרה, אבל לא יודעים לחלוטין את התכונות שלה, שיש להן חשיבות רבה במידע של האטמוספירה".

פרופ' בוך סירבה להסתגר במגדל דל השן, ובמקביל למחקרה האקרטיביים התמקדה בפעילות נגד הכיבוש. "אני לא רוצה להיות כפורה", אמרה בראיון לבי. "סי. לפני מספר שנים, 'אם אני מברוצה לך, אתה הרי התפקר מסוכן עובדי. אבל אם נרצה זה עם זה בצורה אנשית, זה היטחון הזה יחיד שאוכל לקבל ממך".

לפני 15 שנים הפעם הראשונה לפגש את פרופ' קצת אחרי שחזרה לירושלים, אמרת פעילת ארגון 'Waich הירושלמית חנה רוס, "פגשנו בפעם הראשונה בקריסה ערבית בבית שמואל. ראיתי אותה מגיעה לשם עם אחותה. ויקי טוריה עוד היתה אז במיינסטרים מבינה פוליטית, כמו כל האנשים שטאמינים למה שהם קוראים בעיתונים. החזיק אותי לראות אותה, שתי פוליטיות שמברכות ערבית, אבל במוקד היא רוצה לא רק, היא לא שיתוף עם פלסטינים, והיא הצליחה להסתר לא רק למרות שהמבטא שלה נותר מועדף. אחר כך נפגשנו במקרה בהפגנה נגד כניית הר הזיתים. היא הומינה אותי להצטרף למיניו זם שבו קובצת ישראלים לימוד ציור, עברית ואנגלית בבית ספר באל-חארא בשם 'ילדי התקווה'.

מאוחר יותר לימדנו יחד גם במחנה הפליטים הירישה. ויקטוריה נכנסה כבר ממש לענייני ההתמסרות לו לח' לוטי".

לקח לי שנים להבין מה בכלל קורה פה", כתבה פרופ' בוך, "בעצם הבנתי רק אחרי שראיתי בנו עיני את הבתים הפלסטינים ההרוסים, העצים העקורים וההתנהלויות המטופחות שצומחות לכן מסביב".

"זה בעיר בה היוו הברים נפלאים שעשתה", מספרת הלוי, "באונברסיטה היא פגשה בחור פלסטיני מהכפר חוסאן, שעבד כסמלצ'ר. הוא סיפר לה שנולדה לו ילדה עם עיור. תום טומיזם בראש, בצוואר ובאזן. בעת רגליה שחיו מחוברות. ויקטוריה ראה לקחה זה כמפריט חיים. היא גייסה כסף ויצרה קשר עם מנ"ת בכיר בבית החולים שגידור,

המגזין הכיבוש
Occupational Magazine
News, summaries and commentary by people opposing the occupation
www.gushkeshet.org

הוא התנכר לטפל בילדה ויקטוריה היתה מסיקה את הילדה ואת אמא שלה רדך המחסומים כל הדרך מתוסאן לפתח תקוה כמעט מרי שבוע אף על פי שהיתה עוסקה מאוד בעבודתה. היא גם לקחה לע' תום את כל ילדי המשפחה לטיול לים, טיולים שגם אני הצטרפתי אליהם. קצת לפני מותה היא נסעה שוב עם הילדה לשניידר כדי לדאוג שהטיפול ימשך כראוי".

בארץ המחסומים

"לפני כעשר שנים, בתקופת האי נתיפאה השנייה, טבעה ויקטוריה את השם 'מחלקת המעשים הטובים', מספר יודיה של בוך, פרופ' מתניה בן-ארצי, המחלקה למתמטיקה באוניברסיטה העברית, "היא אספה אצל חברים וקולגות ציור שלה היו זקוקים לו, כמו מחשבים, ונסעה ממכר בית הישנה והחבושה שלה לאברדיס, לקטאמה ולמקומות נוספים. היא הייתה כולה סמל של מחלקת המעשים הטובים. במסגרת הפעילות שלה נמי תומכים היא היתה מסיעה ילדים בלי תי חולים, משום שרק להם ניתן אי שור כניסה לישראל ולא לתוריהם".

"אנו נמנסות לפעול בנושא זכויות האדם, כתבה בוך ב' 2007. "אני זו פעילות בעייתית, מאחר שמדיניות המחסומים כולה היא הפרה של זכויות האדם, ומולנו עומדים חיילים שקיבלו הוראות ברורות לבצע את המדיניות הזו. ובכל זאת, מרי פעם אנו מצליחות להקל על המצב בתווך בין הפלסטינים לחיילים ובהעקפת עזרה במקרים קשים במיוחד. פעם של" תי חיל, 'מה אכפת לך למה לא תיתן לערבי לעבוד ממקום ערבי אחרי ליש' החייל ענה לי, במלוא הרצינות והאמונה בת ה'99 שלה: 'את לא מבינה אני מנג על מדינת ישראל! אני מנג עלך!". נראה שלרמטכ"ל של ארץ תו חיל אין אמונה כזו. לפני זמן מה שמענו אותו מנגמם שאילוי מדיניות הסגר גורמת לייאוש ואלימות, ובכך דווקא מסכנת את ביטחוננו".

"היינו נפגשים על מדינות גבי עת רם, ומשוחחים על הבעיה הפליסטינית", מספר פרופ' בן-ארצי, גיטו של ראש הממשלה, בנימין נתניהו, "לאורך השנים היתה פעילות פוליטית מאוד ערה בקמפוס. זאת אנכי תופעה מוכרת בכל העולם, שאנשי אקדמיה מרימים את קולם לטובת

פרופ' רוני מרמיר
בן ארצי
צילום: רחוק מעין

"לאורך השנים היתה פוליטית מאוד ערה בקמפוס. זאת אנכי תופעה מוכרת בכל העולם, שאנשי אקדמיה מרימים את קולם לטובת פעילות שלום. באקדמיה כנראה אנשים שנשלחו לשם לחשוב, והם אוהבים לחשוב ומרגישים יותר משהררים להביע את דעתם".

פעילות שלום. באקדמיה נמצאים כנראה אנשים שנשלחו לשם לחשוב, והם אוהבים לחשוב ומרגישים יותר משהררים להביע את דעתם".

"משום מה, דווקא במכון לכימיה נבנתה רם היה קיטוב מאוד גדול מבחינה פוליטית, אומר פרופ' בר, "היו אנשים בשמאל כמו ויקטוריה, והיתה כמובן הקבוצה הימנית, שקי ראה לעצמה 'פרופסורים למען חוסן מרני', שעמה נמנו הפרופסורים יר סף רבני ואסא ליפשיץ".

"היא נחשבה למרעית טובה מאוד", אומר הקולגה והיריב מהצד השני של המתרגם הפוליטי, פרופ' ליי פשיץ, "מרענים מוח'ל היו מניעים לעתים קרובות לעבוד איתה במעבדה. רה היינו משוחחים לעתים קרובות אבל לא מוציאים קיטור. אני לא מתווכח עם אנשי שמאל, כי אין לזה שום משמעות. אבל בהחלט הערכת את הכושר המדעי שלה אף על פי שהיינו משני צדי הקשת הפוליטית".

"ויקטוריה גם לא היתה אשת חב' רה במיוחד", מוסיף פרופ' בר, "היא התמודדה ושמרה בקנאות על פרטיותה. במחלקה היא נחשבה למרצה מצוינת ולא עירבה פוליטיקה בעבר ורתה".

מלחמות על האתר

בשנת 2004 יסדה בוך את מגזין הכיבוש, אתר אינטרנט ישראלי המת' עדין מדי יום ומפרסם חרשות ופרשינות בעברית ובאנגלית על הבעת בשטחים. "כשיצאתי לפנסיה בבית 2005", מספרת חברתה רוני המרמן, "ויקטוריה ביקשה שנעבוד יחד במגזין הכיבוש, כי הניחה שיהיה לי יותר זמן לעסוק בכך. היא ניהלה אותו ממש עד לפני שבועיים בצורה הכי דמוקרטית. לכל יום בשבוע יש עורך אחד בעברית ובאנגלית, עם חופש מלא לכלול מבני וין חומרים הנראים לו. היא לא נכנסה לתכנים באותם ימים וסמכה עליו לג' מרי. היא היתה נריבה מאוד, צנועה, ומעולם לא הציגה את עצמה כמנהלת, אף על פי שהיתה המייסדת. לא היה לה חשבון להשלים גוון או קו מסוים כל עוד ממשכים לעסוק בנושא".

"מגזין הכיבוש היה משמעותי מאוד עבורה", אומרת חוה הלוי, "היא לא נתנה לאף אחד לעבוד על רה בלי לדבר ולשכנע לתרום מאמרים ותרגום מים. היא פעלה ללא לאות לגייס כסף פים וגם הצליחה בכך, כי היה בה משהו מאוד נאיבי ומשכנע שחיבים לעשות משהו".

פעילותה של בוך עוררה התנגדות בקרב חוגי ימין קיצוניים, והיא באה לידי ביטוי בחבלה באתר האינטרנט של מגזין הכיבוש במארים 2007. "חי' בלו לנו באתר", אמרה או בוך לתקשר רת, "אתמול נמחקו לפתע מהאתר 63 מאמרים שהוכנסו אליו בשבת, ראשון

ושני. היום הופל האתר כולו, כאשר לרף באנגלית או אפשר להיכנס כלל, ובכאר בעברית הוחלף החומר שלנו בגרל ישראלי ובאימים וירישה מאי' דרגל לעזוב את הארץ. נראה שהמאבק שלנו נגד הברוטליות של הכיבוש מפריע לאנשים האלה. אהחנו מתכווים ניס לתקן את האתר ולהמשיך להפ' ריע להם עוד יותר".

"הכרתי אותה כסטודנט בבנעת רם", אומר אחר העורכים הצעירים של האתר, עופר ניימן, "ראיתי אותה גם בהפגנות שהשתתפתי בהן. היא ביקשה שאצטרף לעזור במגזין ונע' תרתי בשמחה, כי היא היתה אמרי' תית במאבק שלה, ולא מלאה בבולי' שיש כמו אחרים שרק דיברו. היא היתה קמה לפנות בוקר והולכת אי' נגו לישון בבתים במזרח ירושלים, שהיו מועמדים להריסה וניסונו למנוע זאת. היה בה שילוב שלא ייאמן בין אשת אקדמיה מצטיינת לפעילות איררה למען זכויות אדם".

"הכרתי אותה מקרוב רק כאשר חלטה לפני כשנה וחצי, אמרת הסופרת והמתרגמת ר'ד אילנה המרמן, "לפני כן הכרתי רק את הכ' תיבה שלה ומאוד הערכת אותה. בבית החולים התברר לי כי לשתינו משפחות מאומצות ומשפחות מאומצות גורל משותף של חתונה עם המחלה הנוראה הזו", מספרת המרמן שכן זוגה, חוקר הספ' רות וירגן ניראד, נפטר גם הוא מס' דרן לפני כששע שנים. על המחלה והתמודדות איתה כתבו בני זוג את הספר המטלטל 'מול סרטן, מסע לבלי שוב', שהתפרסם לאחר מותו של ניראד".

"אף שהיא באה מהמכימה ואני מה ספרות לא ריברנו רק על פוליטיקה. היא אהבה מאוד אגנות והיסטוריה ומיסיקה. הצניעות שלה היתה מדהימה. הבנתי שהיא היתה מבריקה במקי צוע שלה, ובכל זאת לא הציגה את עצ' מה כפרופסור וזה מאוד נגע לליבי".

"היא אהבה מאוד לטייל בכל מיני מקומות מזרחיים ולא שפויים", מספרת חוה הלוי, "אהבה להאזין לאופרות ואהבה מאוד לאכול אוכל טוב. הרס אותי לראות כיצד אשה מדהימה כזו, שאהבה לאכול בכל כך הרבה עוגג, בקושי הצליחה לאכול גבינה רכה בכ' פית בישה האחרונים".

"אף על פי שהיתה חולה ר' הרבה זמן, דבר לא השתנה מבחינת המגזין, אומר עופר ניימן, "הרהים אותי שלמי רות מצבה הקשה לפני שבועיים היא עדיין שלחה מאמר לאתר. כולנו נדהו מנו ושמחנו כאשר החומר שלה הגיע במייל. כל הפעילות שלה נבעה מתוך אנשיות פשוטה. היא שנאה את הכי' בוש והבינה איזה דבר נורא הוא לנו לפלסטינים, ואהנו מתכוונים להמ' שר את דרכה".